

III. LEVOČSKÉ PRACOVNÉ DNI NEUROLÓGIE, PSYCHIATRIE A ALGEZIOLÓGIE, XVI. LEVOČSKÉ LEKÁRSKE DNI

prof. MUDr. Daniel Bartko, PhD., DrSc., FAAN, FRSH, FAHA

Ústredná vojenská univerzitná nemocnica, Ružomberok

V starobyľom spišskom kráľovskom meste Levoči sa v dňoch 13.–14. októbra 2005 konali už tretíkrát, môžeme preto konštatovať, že už tradičné pracovné dni neurológov, psychiatrov a algeziológov k problematike psychiatrie, neurológie a algeziológie s osobitným zameraním na vertebrológiu. V tomto roku sa vedecké podujatie konalo spoločne s inou tradičnou akciou – XVI. Levočským lekárske dňom, ktorý každoročne usporiada nemocnica v Levoči, aby dala svojim lekárom možnosť prezentovať výsledky práce, zavedené nové metódy – diagnostické, terapeutické a zaujímavé kazuistiky.

Podujatie začali príhovormi organizátor podujatia primár MUDr. Dvorák, dlhoročný spoluorganizátor prof. MUDr. Rektor, CSc., prednosta Neurologickej kliniky v Brne, prof. MUDr. Traubner, PhD., hlavný odborník MZ SR a dekan Lekárskej fakulty UK v Bratislave, prof. MUDr. Lisý, DrSc., za Výbor Slovenskej neurologickej spoločnosti a M. Čurilla, primátor mesta Levoča. Vedecké podujatie šťastne začalo, dobre pokračovalo a úspešne sa skončilo. Dovoľte vysloviť úvahy, **aké bolo** toto vedecké podujatie.

Podľa mojej mienky aj mienky účastníkov **bolo výborné a úspešné**. Máme pre takéto závery a takéto hodnotenie dostatočné podklady, dôvody, máme **evidence base fakty?**

Vezmime niektoré parametre:

I. Počet prednášok a ich obsahová a formálna úroveň

V priebehu dvoch dní odznelo takmer 40 prednášok popredných českých, slovenských, ale i nemeckých a izraelských odborníkov z oblasti neurológie, psychiatrie, algeziológie, psychológie, reumatológie, neurochirurgie a rádiológie. Prezentovalo sa 21 posterov, klub abnormálnych pohybov, tri sympóziá sponzorované spoločnosťami Pfizer, UCB a Gedeon Richter. To je na dva dni rekordný počet. **Všetky, vrátane prednášok na sympóziách, boli výborné obsahovo i formálne.** Čo treba osobitne hodnotiť, že zo 40 prednášok odzneli prednášky

18 profesorov (takmer polovica), 5 docentov a mnohých primárov.

Nedá mi, aby som pri tomto hodnotení nespomenul vynikajúce prednášky našich kolegov psychiatrov, prof. Češkovej so spol. z Brna o neurologických abnormitách pri schizofrénii, prof. Libigera z Hradca Králové s atraktívnou prednáškou o hystérii na pomedzí neurológie a psychiatrie a disociatívnych poruchách hybnosti, doc. Pidmana z Olomouca o terapeutických postupoch pri akútnej schizofrénii, doc. Rotha a spol. z Prahy s vynikajúcou prednáškou o psychopatológii jednej z „najtristnejších“ neurologických ochorení, Huntingtonovej choroby, v ktorej je medzinárodne uznávaným odborníkom, neurológa prof. Kukumberga z Bratislavy, známeho zanietenosťou v problematike panikej poruchy, choroby na pomedzí neurológie a psychiatrie, ktorej výskumami a spoluprácou s neurovedcami SAV dáva a celkom oprávnené biologický „background“.

Nie celkom organicky odznela v tomto bloku pekná prednáška neurochirurga, prof. Šufu a spol. z Košíc o organickom psychosyndróme po subarachnoidálnom krvácaní. Doobedňajší blok prednášok uzatváral výbornou prednáškou MUDr. Příkryl so spol. z Brna o významu zobrazovacích metód v psychiatrii.

Nielen táto prednáška (všimnite si termín „**zobrazovacie**“ metódy v psychiatrii), ale celá psychiatrická časť konferencie sa niesla v tendencii **biologickej psychiatrie**, ktorej začiatky sa datujú v českých krajoch a na Slovensku zhruba pred 20–30 rokmi. To dokumentovali aj ďalšie excelentné prednášky prof. Höschla nielen na tejto pracovnej konferencii ale, čo si dobre spomínam, aj na predchádzajúcej konferencii na tom istom mieste v Levoči. To je vynikajúci prístup a dokumentuje úzku súvislosť neurológie a psychiatrie a mimoriadne závažnú filozofiu o **organickom pôvode psychiatrických** (či psychických?) ochorení.

Aj ďalší blok prednášok sa niesol v tendencii úzkych vzťahov neurológie a psychiatrie v problematike **epilepsie**. Dokumentovali to prednášky našich popredných epileptológov prof. Rektora z Brna o epilepsii a kognitívnych funkciách, doc.

Brázdila takisto z Brna s podobnou tematikou psychotické poruchy u epileptických pacientov, doc. Hovorku a MUDr. Hermana s praktickými súdnolekárskymi aspektmi pri epilepsii.

Pozvaní skúsených neurológov v problematike epilepsie (prim. Kubu z Brna, doc. Sýkoru z Bratislavy a dr. Timárovej z Bratislavy) do sympózia o levetiracetame urobilo z tohoto sympózia dobré a užitočné vedecké podujatie.

Ďalšie sympóziom sa venovalo tak závažnému chronickému ochoreniu ako je sclerosis multiplex, kde naslovovzatí neurológovia, prof. Barak z Izraela a MUDr. Procházková z Bratislavy priniesli, na Slovensku nie dosť docenený význam neurologickej zdravotnej sestry pri liečení tohto **celoživotného ochorenia a celoživotne trvajúcej liečby**. V tomto kontexte je význam compliance adherence a persistence mimoriadne významný. Ich zdôraznenie, aplikácia a realizácia, predovšetkým vo vzťahu zdravotná sestra – pacient, je základom úspešnej liečby, najmä preto, že sestra je najčastejšie a najdlhšie s pacientom a má s ním najužší kontakt. **Vynikajúce sympóziom.**

Tradičnou súčasťou vedeckého podujatia bol „**klub abnormálnych pohybov**“ pravidelne organizovaný na neurologickej klinike v Brne s vynikajúcou úrovňou, ktorá sa prejavila aj v Levoči. Zaslúžili sa o to všetci zúčastnení, dr. Rektorová so spolupracovníkmi z Brna, doc. Roth a primár Dvorák.

Tradične výbornú úroveň mali prednášky neurológov týkajúce sa **kognitívnych porúch** pri rozličných neurologických ochoreniach, ktoré začal prof. Lisý z Bratislavy prednáškou o molekulárnych základoch psychických porúch, doc. Benetin o kognitívnych poruchách v staršom veku, doc. Gdovinová s MUDr. Novosadovou z Košíc o diferenciálnej diagnostike demencií, doc. Kurča z Martina o mimoriadne diskutovanom probléme „mild cognitive impairment“, MUDr. Rektorová z Brna o súčasnej situácii v liečbe Alzheimerovej choroby a prof. Baraka z Izraela o – až donedávna nedocenených – kognitívnych poruchách pri sclerosis multiplex.

Najatraktívnejšou časťou konferencie bol bezpochyby blok prednášok o **sexuálnej**

problematike, ktorý začal prof. Weiss z Prahy a prof. Kratochvíl z Pelhřimova. Nielen zaujali poslucháčov provokatívnymi a atraktívnymi výsledkami dotazníkového výskumu, ale vyvolali aj živú, provokatívnu a búrlivú diskusiu. Týkali sa, okrem iného, sexuálneho správania a sexuálnej príťažlivosti mužov a žien. Z tohto aspektu bolo zaujímavé a možno i poučné zistenie, ktoré telesné charakteristiky sú, a v akej miere, sexuálne vzrušujúce najviac, menej alebo vôbec. Zaujal poznatok o význame elasticity a nie veľkosti poprsia, sexuálnej vzrušivosti určitých častí ženského tela, vrátane pohlavných orgánov a pod. Z tohto hľadiska zaznela provokatívna otázka autora tejto správy o význame „iskry v očiach“, čo nie je telesný parameter, ale i nemenej zaujímavá a provokatívna odpoveď. **Výborný a atraktívny blok.**

K vynikajúcej časti konferencie patrila aj jej záverečná časť venovaná **vertebrogénnej problematike**. Jej hlavným prínosom bola **multidisciplinárnosť**. Algeziológ prof. Ševčík a spol. z Brna hovoril o neuromodulácii, prof. Bartko, neurológ s radiológmi – prof. Bilickým vystúpil s novou provokatívnou filozofiou zobrazovacích metód pri diagnostike Low back pain. Navrhne, po kompletnom klinickom vyšetrení, začať primárne s MRI vyšetrením a skoro úplne vypustiť CT vyšetrenie. Ak je CT negatívne, musí sa robiť MRI, ak je pozitívne, je pre neurochirurga skoro vždy nedostatočne preukazné pre chirurgický výkon, a tak sa dopĺňa o MRI. Diagnostický proces sa predlžuje a združuje. Primár Buran z Bratislavy prezentoval peknú prednášku o vertebrogénne podmienených poruchách stability a primár Dvorák, známy entuziazmom s nechirurgickými liečbami kortikosteroidmi, prezentoval to aj na tejto konferencii a napísal o problematike aj dve pekné knižky. Doc. Rybár z Piešťan priniesol poznatky o anti-TNF inhibítoroch v liečbe, primár Vyletelka zo Žiliny o minimálne invazívnych perkutánných injekciách – ozónovej chemonukleolýze v liečbe hernii intervertebrálnych diskov. Výborná, nová a perspektívna metóda, ktorá by si zasluhovala širšie použitie, dlhodobé sledovanie, a tým aj možnosť seriózneho zhodnotenia z dlhodobého hľadiska. Krásnu prednášku mal radiológ prof. Nekula z Olomouca o klinicko-radiologickej korelácii pri instabilite chrbtice.

Pre autora tejto záverečnej reči bola mimoriadne atraktívna prednáška prof. Böhma z Nemecka o disekcii cerebrálnych artérií ako príčine cervikálnych bolestí. Napriek tomu, že bola prednesená anglicky, vyvolala živú, anglicky vedenú, podnetnú diskusiu. Jej hlavným výsledkom bolo, že pri náhle vzniknutej bolesti v šiji s prejavmi miernej zadnojamovej symptomatológie je prvým vyšetrením MRI (ako to presadzuje autor správy v krížovej oblasti), pretože znázorní zmeny v miechovom kanáli,

na stavcoch i v zadnej jame. V tom istom sedení MRA a USG.

2. Formálnu stránku prednášok

Bola vynikajúca. Všetky prednášky prebiehali formou dataprojekcie, ktorá umožňuje efektívnu, atraktívnu a umelecky vysoko estetickú prezentáciu. Neurológovia, psychiatri a ostatní účastníci konferencie túto možnosť uchopili a úspešne sa jej zhostili. Treba dodať, že možnosti, ktoré táto forma ponúka sú zďaleka nie vyčerpané. Ale o tom inokedy.

3. Diskusia

Je korením každého vedeckého podujatia. Bola vecná, provokatívna, atraktívna. Taká aká má byť. Určite sa podpísala na tom, že aj na poslednom bloke prednášok, v neskorý piatkový večer bola účasť mimoriadne dobrá.

4. Kvalita podujatia

Kvalitu každého vedeckého podujatia zvyšuje **multidisciplinárnosť**, účasť viacerých medicínskych odborov na podujatí. Splnila táto konferencia tento parameter? Splnila ho v plnej miere, preto bola obsahovo kvalitná. Zúčastnili sa neurológovia, psychiatri, psychológovia, neurofyziológovia a rádiológovia. Na tom má bezpochyby zásluhu organizátor podujatia. Chýbala väčšia účasť neurochirurgov.

5. Changing face of neurology

V posledných 20 rokoch vidíme nebyvalú zmenu v neurológii a neurologických vedách všeobecne. V čom? **Získalo sa mimoriadne množstvo nových, často prioritných poznatkov** základných i aplikovaných v etiológii, patofyziológii vzniku a priebehu ochorení, v terapii mnohých život ohrožujúcich a kvalitu života ovplyvňujúcich chorôb najmä cerebrovaskulárnych ochorení, epilepsie, sclerosis multiplex, low back pain, demencie, nádorov, mnohých tzv. degeneratívnych ochorení, a samozrejme v psychiatrii, v ktorej tiež prebieha changing face of psychiatry, a z pôvodnej psychiatrie sa stáva biologická psychiatria atď. Videli sme to aj na tejto konferencii. **Čo to umožnilo?**

Predovšetkým nové techniky, ako je CT a jej nové sekvencie a nové možnosti použitia, MRI a jej nové sekvencie predovšetkým rMRI, ďalej SPECT, PET, microPET, ale aj nové poznatky v ďalších disciplínach v neurogenetike, neuroimunológii, neurochémii, neurofyziológii, neurorehabilitácii, neurosonológii, neuroradiológii, molekulárnej neurobiológii, neuromorfológii atď. Mnohé z nich sa stali novými odborními a nie sekciami neurológie.

Boli zástancovia, ale aj nekompromisní odporcovia vzniku týchto odborov, torpédovali ich vznik. Ale oni sa vyvíjali a osamostatňovali. A preukázali nebyvalý pokrok, rozvoj, priniesli

obrovské množstvo nových prioritných poznatkov. To by samotná neurológia a psychiatria nebola dosiahla. Hovorí sa a sú zástanci vzniku neuropsychiatrie, akejsi podobe z dávnych čias neuropsychiatrie. Ale nemali by sme skôr hovoriť o neurovedách, disciplíne, ktorá by integrovala nielen neurológiu a psychiatriu, ale aj neurofyziológiu, neurogenetiku, neurochémiu, neuroradiológiu, neurobiológiu, psychológiu, neuroendokrinológiu a mnohé ďalšie príbuzné odbory. Iste by to bolo na osoh všetkých.

6. Účasť

Na konferencii sa prezentovalo 325 účastníkov. To si zasluhuje obdiv. Nepamätám, že by v poslednom desaťročí bola organizovaná neurologická akcia s takou účasťou.

7. Spoločenský a kultúrny program

K atmosfére podujatia patrila okrem kulis starobylej Levoče aj atmosféra prednášok v mestskom divadle a bohatý kultúrny program. Kto sedáva v divadle, pozná zážitok z predstavenia, vie, že všetko čo sa povie, všetky pocity a informácie sa lepšie a pozornejšie vnímajú, ak majú určitý emočný náboj. To sa organizátorom podarilo. Dokumentovali to aj zaradením prezentácie piesne G35 (vtipný názov označujúci číselný kód SM) pána Antona Nováka, člena Spišského klubu SM v Levoči. Všetkých nás táto prezentácia zaujala, dojala svojou úprimnosťou i umeleckým spracovaním.

Kultúrny program však obohatil aj spevák a trubkár v jednej osobe v koncertnej sieni radnice, ktorý perfektne napodobnil Franka Sinatru nielen spevom, ale aj akrobatickým vystúpením a husľový virtuóz, hrajúci na elektronické husle, sprevádzaný „počítačovým orchestrom“. A aby spoločenská atmosféra bola dokonalá, zorganizoval primár Dvorák aj „prenosný salaš“ (!) zo Starej Ľubovne, dokonale pripomínajúci originál, s vynikajúcimi, originálne v krbe pred očami účastníkov pripravenými, salašnickými pochúťkami, ľudovou muzikou a kvalitnými vínami.

Koho srdce by pri takomto programe neplesalo, koho žalúdok by neštekliel a koho mozog a jeho synapsy by neomladievali. **Vynikajúci zážitok.**

8. Organizácia a organizátori

Odviedli kus solídnej práce pri príprave, pri organizácii, pri umiestnení konferencie v divadelných priestoroch. Pod úspech podujatia sa svojou prácou podpísali primár MUDr. Dvorák z Neurologického oddelenia Všeobecnej nemocnice s poliklinikou v Levoči, a prof. MUDr. Rektor, CSc., prednosta Neurologickej kliniky z Brna so svojimi spolupracovníkmi. Za to všetko patrí vďaka predovšetkým primárovi MU-

Dr. Dvorákovi a jeho spolupracovníkom, majstrom pri premietaní (celý čas bez jedinej poruchy) a pochopiteľne, značnou mierou k úspechu prispeli aj sponzori – 32 farmaceutických firiem na čele s generálnym sponzorom a 24 ďalších sponzorov. Urobili dobrú konferenciu vedecky, kultúrne aj spoločensky. S takou úrovňou by sa mohli pýšiť aj organizátori medzinárodných podujatí. Všetci Vám za to prejavujeme hlbokú úctu, vďaka a blahoželanie. Aby sa nám tradícia týchto konferencií zachovala aj do budúcnosti ešte na vyššej úrovni a s ešte väčším počtom zapálených neurovedcov.

9. Ako ďalej v budúcnosti?

Budúcnosť neurológie. Quo vadis slovenská neurológia?

Už som viackrát a na viacerých miestach uviedol: zastávam filozofiu, že čo je dobré dnes, zajtra už neplatí, preto treba tvoriť nové. To je základ pokroku všeobecne, aj základ pokroku neurológie.

Najväčším nepriateľom pokroku sú **dogmy**. Zotrvávanie na dogmách je hrobom akéhokoľvek napredovania, akéhokoľvek pokroku. Múdri sú tí, ktorí hľadajú čo je neočakávané, tí, ktorí netrpia všeobecnou vierou, že čokoľvek existuje, je v poriadku, a tí, ktorí majú úctu

k faktom a nedôveru k dogmám. To som napísal v úvode jednej z mojich kníh. Dnes, viac ako inokedy, sa pod to podpisujem. A bol by som šťastný, keby sa pod toto krédo podpísali všetci neurológovia a všetci neurovedci. Lebo dogiem v našom živote je dosť. Jedni ich tvoria a vehementne zastávajú a druhí ich odmietajú. A všetci so zanietenosťou, akej sú schopní len ľudia a dodajme práve neurológovia. To je dobré a tak je to správne. Pretože takýto boj núti prívržencov i odporcov vzdelávať sa, hľadať argumenty, ktoré presvedčia toho druhého o pravde toho prvého a naopak. To je iskra, popud na súperenie, to obohacuje naše vedomosti, to osvecuje náš rozum.

Som presvedčený, že v českých zemiach a na Slovensku je stále **dosť materiálu v inteligentných mozgoch** našich neurológov a psychiatrov, ktorý umožní pochopiť to, čo je pre rozvoj našej vedy najpotrebnejšie a pre zdravie našich pacientov najdôležitejšie. Oni sú totiž, alebo by mali byť, či musia byť, nositeľmi duchovnej potencie a nezávislého úsudku. V takej konštelácii môžu potom neurológovia a psychiatri, v širšom slova zmysle neurovedci, presadiť to, **čo chcú, čo je potrebné pre pacientov, pre spoločnosť aj pre samotnú neurológiu a neurovedy vôbec**.

A keď potom takáto inteligentná potencia osloví spoločnosť, osloví politikov a politiku, (a to by nielen mala, ale musí robiť), potom je záruka, že myšlienky budú iradovať, expandovať a aj sa realizovať. A preto nech je čoraz viac súťaže tvorivých myšlienok, ako pohodlia a apatie, dohôd, či iných netransparentných praktík. Musíme urobiť všetko preto, aby sme slovenskú neurológiu dostali do politiky, dostali ju nielen na úroveň s ostatnými medicínskymi disciplínami, ale na kvalitatívne vyššiu úroveň, musíme ju dostať do medzinárodných neurologických štruktúr (ako to bolo pred niekoľkými rokmi), aby naša neurológia nielen svietila na nebi medzi ostatnými medicínskymi disciplínami, ale **aby žiarila**. Treba mať veľké plány, aby sme potom splnili aspoň tie malé (Napoleon), ale tie musia byť vždy kvalitnejšie a efektívnejšie ako tých druhých. Nič nám nepadne do lona hotové, ani jablko. Iba blázon spiaci pod jablkoňou si môže myslieť, že spadlo z neba.

A aby sme mali aj v budúcnosti takéto vydané vedecké podujatia, aby sme mali dobrých priateľov, spolupracovníkov i dobrých šéfov, ktorí nás budú nielen kritizovať, ale aj hľadiť, povzbudzovať, budú si nás všimáť a na ktorých sa budeme môcť vždy spoľahnúť. V tomto nech Vám i nám praje zdravie i šťastie.